

Warszawa dnia 19 stycznia 2000 r.

Opinia prawna
w sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich, skierowanego do
Trybunału Konstytucyjnego (sygn akt 1/2000)

Stosownie do zlecenia z dnia 6 stycznia 2000 r. uprzejmie przedstawiam następującą opinię w sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 4 stycznia 2000 r. o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją art. 29 i art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 162, poz. 1118 z późn.zm).

Zdaniem RPO, przepisy art. 29 i art. 46 ust. 1 wyżej cytowanej ustawy są niezgodne z Konstytucją w zakresie, w jakim nie przewidują prawa do wcześniejszej emerytury dla ubezpieczonych, którzy przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę byli objęci ubezpieczeniem społecznym z innego tytułu niż stosunek pracy. Z tego powodu zaskarżone przepisy – wywodzi Rzecznik – naruszają art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Zarzut niezgodności art. 29 ustawy z Konstytucją jest, moim zdaniem, zasadny. Przepis ten przyznaje prawo do wcześniejszej emerytury ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli powszechnego wieku emerytalnego (kobieta 60 lat, mężczyzna 65 lat), jeżeli spełniają określone ustawą warunki. Tak więc uprawnienie do wcześniejszego przejścia na emeryturę przysługuje:

- 1) kobiecie, która ukończyła 55 lat i posiada co najmniej 30-letni okres składkowy i nieskładkowy albo jeśli ma co najmniej 20 letni okres składkowy i nieskładkowy oraz została uznana za całkowicie niezdolną do pracy;
- 2) mężczyźnie, który osiągnął wiek 60 lat, jeśli ma co najmniej 20-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy.

Zaskarżony przepis wprowadza dodatkowe ograniczenie podmiotowe polegające na tym, że prawo do wcześniejszego przejścia na emeryturę

przysługuje tylko tym ubezpieczonym, którzy w momencie zgłoszenia wniosku są pracownikami. Nie są więc objęci tym „przywilejem” ubezpieczeni, którzy spełniają wcześniej wymienione warunki, ale w momencie złożenia wniosku o przyznanie świadczenia nie pozostawali w stosunku pracy. W ten sposób ustawa eliminuje możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę osób ubezpieczonych prowadzących działalność zarobkową nie na podstawie stosunku pracy. Dotyczy to m.in. osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, wykonujących pracę na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło czy też umowy agencyjnej.

Z treści art. 29 ustawy wynika, że prawo do wcześniejszej emerytury jest uwarunkowane:

- 1) istnieniem odpowiedniego, składkowego i nieskładkowego, okresu ubezpieczenia danej osoby, to znaczy odpowiednio długim stażem ubezpieczeniowym, ale różnym dla kobiet i mężczyzn,
- 2) osiągnięciem określonego wieku przez kobietę (55 lat) i mężczyznę (60 lat),
- 3) całkowitą niezdolnością ubezpieczonego do pracy.

Trafna jest uwaga RPO, że cechami, o których wyżej mowa, mogą legitymować się zarówno osoby ubezpieczone wykonujące prace na podstawie stosunku pracy, jak i prowadzące działalność na innej podstawie niż stosunek pracy. Są to cechy istotne i wspólne dla ubezpieczonych, uzasadniające równe ich traktowanie w przypadku złożenia wniosku o przejście na wcześniejszą emeryturę. Tymczasem, w świetle art. 29 ustawy nie jest to możliwe, ponieważ z kręgu osób mających prawo do wcześniejszej emerytury ustawodawca wyłączył ubezpieczonych nie „będących pracownikami”. **W ten sposób dokonano podziału ogółu ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1999 r. na pozostających w stosunku pracy w momencie zgłoszenia wniosku o przyznanie emerytury – i nie spełniających tego warunku. Zabieg ten stanowi ewidentne naruszenie zasady równości w prawie (i zasady sprawiedliwości społecznej), gdyż wprowadza zróżnicowanie sytuacji prawnej dyskryminujące tych ubezpieczonych, którzy nie są pracownikami w dniu złożenia wniosku, mimo że spełniają wszystkie pozostałe warunki wcześniejszego przejścia na emeryturę.**

Należałoby zatem uznać, że zaskarżony art. 29 ustawy nie jest zgodny z art. 32 Konstytucji, a ponadto narusza art. 2 ustawy zasadniczej. Pogląd ten

znajduje oparcie w wielu orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego, w tym także w orzeczeniach powołanych we wniosku RPO.

Mając na względzie zapewnienie zgodności z Konstytucją art. 29 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych należałoby jedynie skreślić w nim wyrazy „będący pracownikami”. **Sugerowana zmiana spowoduje, że jednocześnie stanie się bezzasadny zarzut niekonstytucyjności art. 46 ust. 1.** Obecnie wymieniony przepis pozostaje w opozycji do konstytucyjnych zasad równości w prawie i sprawiedliwości społecznej w takim samym zakresie i z tych samych powodów, jak art. 29 ustawy.

Sporządził: Witold Pawełko